

Vasaris, 2024 m.

country report

Belarus Office

Žmogaus teisių padėtis Baltarusijoje „vieningų rinkimų“ išvakarėse

Jakob Wöllenstein

Praėjus vos kelioms dienoms po to, kai žinia apie **Aleksejaus Navalno** mirtį atsidūrė pasaulio laikraščių antraštėse, Baltarusijos nepriklausoma žiniasklaida pranešė apie kitą tragediją, kuri panaši savo pobūdžiu, tačiau greičiausiai sulauks daug mažiau dėmesio. Minsko ligoninėje mirė politinis **kalinys Iharas Lednikas**, kuris buvo kalinamas, nepaisant jo sunkios širdies ligos. Jis buvo apkaltintas, kad apšmeižė Lukašenką publikacijoje, kurioje reikalavo panaikinti sąjungą su Rusija. Tai tik darsyk parodo, kad represinė sistema dabartinėje Baltarusijoje yra ne mažiau žiauri nei Putino Rusijoje. Nuo 2020 m. Baltarusijoje mirė mažiausiai penki politiniai kaliniai, keturi iš jų – per pastaruosius devynis mėnesius. Nuo praėjusio pavasario dingo mažiausiai šeši politiniai kaliniai, tarp jų ir žymiausi 2020 m. demokratinio protesto lyderiai. Buvę kaliniai ir jų artimieji sąlygas įkalinimo kolonijose vadina "sėlinančia mirtimi", o JT įžvelgia nusikaltimų žmoniškumui požymių. Kadangi represijomis siekiama **užtikrinti Lukašenkos valdymą ir po "rinkimų"**, šioje ataskaitoje apžvelgiama žmogaus teisių padėtis Baltarusijoje "vieningų rinkimų" 2024 m. vasario 25 d. " išvakarėse.

“Vieningi rinkimai”

2023 m. lapkričio 20 d., kai Lukašenkos režimas paskelbė parlamento ir vietos valdžios "vieningų" rinkimų dieną, oficialiai prasidėjo daugiau nei metus trukiantis politinis procesas. Tad šis procesas prasideda 2024 m. vasario 25 d. ir nesibaigs iki prezidento „rinkimų“ 2025 m. 2020 m. rudenį precedento neturintys pro-demokratiniai protestai vos nesugriovė autoritarinės Lukašenkos sistemos, tad šįsįk jis darys viską, kad situacija taip neįkaistų.

Vienas iš kontrolės elementų yra rinkimų politinio proceso formavimas. „Vieningų rinkimų dieną“ bus išrinkta 110 Atstovų rūmų narių ir 12 514 deputatų 1 284 vietos tarybose, o tai reiškia, kad bus patvirtinti iš anksto kruopščiai atrinkti kandidatai. Pirmą kartą balsavimo biuleteniuose nebus nė vieno opozicijos kandidato. Rinkimų komisijose dirbs anoniminiai lojalūs režimui asmenys, ESBO stebėtojai nebus įleidžiami.

Tikėtina, kad iki balandžio į naujai įsteigtą aukščiausią konstitucinę instituciją – vadinamąją Visos Baltarusijos liaudies asamblėją (VBLA) – bus

paskirta ne daugiau kaip 1200 delegatų. Po to iki 2025 m. liepos 20 d. Lukašenka turės laiko surengti savęs perrinkimą arba paskirti prezidentu ką nors kitą, jei kaip asamblėjos pirmininkas jausis pakankamai saugus ir laikantis visą valdžią savo rankose.

Antras svarbus elementas – kontroliuoti visuomenę dar labiau griežtinant represijas. Pastaraisiais metais baltarusių ir tarptautinės organizacijos pateikė daugybę pranešimų apie siaubingą žmogaus teisių padėtį Baltarusijoje. Šiuo metu Lukašenkos saugumo tarnybos veikia dar uoliau. Regis, siekiama sunaikinti ne tik politines struktūras (kaip tai buvo padaryta uždraudus visas demokratines politines partijas), bet ir bet kokius visuomeninių organizacijų ar savivaldos požymius. Režimas stengiasi kurti bendrą baimės ir nerimo atmosferą, kad žmonėms nė nekiltų jokia mintis prieš ką nors protestuoti. Imamasi ne tik tikslingų priemonių prieš konkretų asmenį, bet ir prieš gyventojų grupes. Tuo pat metu represijos vis labiau plinta, iš sostinės persikelia į regionus ir net už šalies ribų.

Lukašenka vis labiau sistemina atsakomuosius veiksmus prieš užsienyje gyvenančius baltarusius, pavyzdžiui, neteikia baltarusių diasporai konsulinių paslaugų. Tokiu būdu vyksta „teisinis“ tremtyje gyvenančios opozicijos kriminalizavimas, o šaly gyventi likę aktyvistai priešunami ne tik su pro-demokratinė diaspora, bet ir su šeimos nariais.

Pagrindinės 2023 ir 2024 tendencijos

Politiniai kaliniai

2023 m. Baltarusijos teismai priėmė mažiausiai 4 466 nutarimus administracinese bylose, iš kurių 1 822 bylose buvo paskirtos baudos, o 2 005 bylose – administracinis laisvės atėmimas. Vien 2024 m. sausio mėnesį Žmogaus teisių centras VIASNA gavo informacijos apie mažiausiai **560 represijų atvejų**, įskaitant 310 sulaikymų ir 349 administracinius (2023 m. gruodžio mėn. – 390) procesus dėl politinių priežasčių. Tai reiškia, kad per pastarąjį mėnesį kiekvieną dieną **politiniu pagrindu** buvo sulaikoma mažiausiai 10 asmenų.

2023 m. pabaigoje organizacijai VIASNA buvo žinoma apie 4 248 asmenis (iš jų 910 moterų), įvairiomis bausmėmis nuteistus, remiantis politiniais kaltinimais. Iš jų 1 603 buvo nuteisti praėjusiais metais. 2024 m. sausio 31 d.

Baltarusijoje buvo 1 429 politiniai kaliniai.

Tačiau kadangi kalinių priskyrimas politinių kalinių kategorijai priklauso nuo žmogaus teisių organizacijų, vertinančių kiekvieną atvejį pagal tam tikrą metodiką, pajėgumų, o kai kurie kaliniai norėdami išvengti papildomų sunkumų prašo jų nepriskirti prie politinių kalinių kategorijos, tikrasis skaičius gali būti **tris kartus didesnis**. Iš viso organizacijai VIASNA žinomi daugiau kaip 4 500 nuosprendžių politiniais kaltinimais paremtose baudžiamosiose bylose.

Pasak tiesioginių liudininkų ar šeimos narių, dauguma politinių kalinių laikomi **itin sunkiomis sąlygomis**, dažnai prilygstančiomis kankinimams. JT Žmogaus teisių tarybos vertinimu tokie pažeidimai gali būti prilyginami „nusikaltimams žmoniškumui“. Daugybė buvusių politinių kalinių, patyrusių psichologinį spaudimą, fizinį smurtą, taip pat policijos pareigūnų žeminimą ir

įžeidinėjimus, pasakojimų aiškiai rodo, kad tai ne pavieniai atvejai, o plačiai paplitęs reiškinys. Taigi pastaroji politinio kalinio **Iharo Ledniko** mirtis 2024 m. vasario 20 d. yra tik smurto ledkalnio viršūnė. Pranešama, kad mažiausiai **penki politiniai kaliniai mirė** kalėjime dėl kankinimų arba nesuteiktos pakankamos medicininės priežiūros – keturi iš jų mirė per pastaruosius devynis mėnesius.

Nerimą kelianti 2023 metų "tendencija" yra ta, kad kai kurie gerai žinomi politiniai kaliniai dingo be žinios. Tai **Maria Kalesnikava (jokių žinių nuo 2023 m. vasario 15 d.)**, Mikalaj Statkevič (nuo 2023 m. vasario 10 d.), **Siarhei Tsikhanouski** (nuo 2023 m. kovo 9 d.), **Ihar Losik** (nuo 2023 m. vasario 20 d.), **Viktar Babaryka** (nuo 2023 m. balandžio 25 d.), Nobelio taikos premijos laureatas Ales Bialiacki ir kiti politiniai kaliniai. Nei jų artimiesiems, nei advokatams nebuvo leista su jais susisiekti, o kadangi Kalesnikava ir Babaryka anksčiau buvo hospitalizuoti, daugelis abejoja, ar jie apskritai dar yra gyvi.

Įkalinimo vietose politiniams kaliniams nuolat taikomos sustiprintos priežiūros priemonės ir įstatymuose nenumatyti apribojimai. Nuo 2024 m. sausio mėn. organizacijai VIASNA žinomi 100 politinių kalinių, kuriuos kalėjimo administracija apkaltino „pažeidus kalėjimo tvarką“. Todėl 67 iš jų buvo padidinta įkalinimo trukmė. Laisvės atėmimo bausmė neretai pratęsiama dėl tariamo *"tyčinio nepaklusnumo kalėjimo administracijai"*. 2023 m. taip nutiko ne mažiau kaip 29 politiniams kaliniams, šešiams iš jų – net du kartus.

Kai kurie politiniai kaliniai atlieka bausmes, kurios daugumoje Vakarų šalių prilygtų įkalinimui iki gyvos galvos. Kiti atlieka trumpesnes bausmes, vis tik daugiau kaip 1 500 žmonių buvo paleisti į laisvę arba jiems buvo pakeista kardomoji priemonė namų areštu.

„Ekstremistai“ ir „terorizmu“

Praėjusiais metais padaugėjo baudžiamųjų bylų, iškeltų dėl kaltinimų **"ekstremistinių grupių** kūrimu, vadovavimu joms ir dalyvavimu jų veikloje", taip pat dėl kaltinimų "ekstremistinės veiklos rėmimu ir finansavimu". 2023 m.

pabaigoje į "ekstremistinių grupių" sąrašą buvo įtrauktos 169 organizacijos, iš kurių 62 buvo įtrauktos 2023 m.

Pavienių asmenų "ekstremistų" sąrašas, kurį Lukašenkos vidaus reikalų ministerija sudarė 2022 m. kovo 23 d., per 2023 m. pasipildė 1 391 asmeniu ir metų pabaigoje sąrašė buvo 3 654 asmenys. 2024 m. sausio mėn. sąrašas buvo papildytas dar 86 asmenimis. Be to vis dar nuolat baudžiamojon atsakomybėn traukiami asmenys už dalyvavimą 2020 m. protestuose arba už protestų palaikymą interneto komentaruose.

Dar plačiau vartojama terorizmo sąvoka. Iki 2020 m. į KGB teroristinėje veikloje dalyvaujančių asmenų sąrašą – remiantis JT Saugumo Tarybos sąrašais – buvo įtraukiami Afganistano, Sirijos, Somalio ir Šiaurės Korėjos piliečiai. Nuo 2020 m. į jį įtraukiama vis daugiau Baltarusijos piliečių, todėl 2023 m. pabaigoje iš 1 156 "teroristų" 397 buvo baltarusiai.

2023 m. valdžios institucijos tęsė savo praktiką ir žiniasklaidos portalus, telegramų kanalus, simbolius, atributiką, leidinius ir knygas (tarp jų ir kai kuriuos baltarusių rašytojų klasikų kūrinius) įvardijo "ekstremistinėmis šaltiniais". Baltarusijos teismai 2023 m. priėmė 888 tokio pobūdžio sprendimus, tai 20 proc. daugiau nei prieš metus. Vien 2024 m. sausio mėn. buvo priimti dar 107 sprendimai.

Tokie valdžios veiksmai reiškia, kad Baltarusijoje žmonėms **labai pavojinga skaityti laisvąją žiniasklaidą**, ar net remti ekstremistais vadinamus politinius kalinius arba nevyriausybinės organizacijas. Tie, kurie vis dėlto remia, labai stipriai rizikuoja. Bendravimas su "teroristais", t. y. pro-demokratiškais politikais, tolygus baudžiamajai bylai arba kalėjimui. Tai svarbu turėti omenyje, svarstant, kodėl priverstinėje tremtyje esanti laisva baltarusių žiniasklaida netenka skaitytojų Baltarusijoje, arba kodėl nevyksta protestai gatvėse.

Nauji "teisiniai" standartai

Lukašenkos režimo sistemoje **teismai** jau seniai tapo represijų priemone. 2023 m. kovo 25 d. įsigaliojo Baudžiamojo kodekso pakeitimai, numatantys **mirties bausmę** (Baudžiamojo kodekso 356 straipsnio 2 dalis) valstybės pareigūnams ir kariškiams, nuteistiems už "valstybės išdavystę". Beje Baltarusija yra vienintelė šalis Europoje, kurioje oficialiai taikoma mirties bausmė. Pagrindinis šio dokumento tikslas kurti baimės atmosferą, nes "išdavystės" sąvoka interpretuojama labai plačiai ir ja savivaliaujama.

Požiūrio į baltarusius užsienyje nuodijimas

Norėdamas sugriauti Baltarusijos visuomenės solidarumą ir santykius bei sužlugdyti tremtyje esančios opozicijos ir Baltarusijoje gyvenančių aktyvistų ryšius, režimas vykdo ir nuolatinės plataus masto, ir tikslines akcijas. 2023 m. valdžia toliau persekiojo asmenis už tariamą "**ekstremistinės veiklos finansavimą**", t. y. už aukas solidarumo fondams arba baltarusių savanoriams Ukrainoje. Jie buvo baudžiami, iš jų buvo nuolat reikalaujama sumokėti milžiniškas "kompensacijas" režimui. Baudžiamasis kaltinimas pateikiamas ir tais atvejais, kai organizacija, gavusi finansinę paramą, tuo metu net nebuvo kvalifikuojama kaip "ekstremistinė". Iki šiol organizacijai VIASNA žinomi 58 asmenys, nuteisti už "ekstremistinės grupės finansavimą". Daugeliu atvejų tai susiję su parama kariniams junginiams Ukrainoje, pavyzdžiui, Kalinausko pulkui. Tokiems asmenims skirtos laisvės atėmimo bausmės iš viso siekia 185 metus.

Dramatiška, kad daugiau kaip 229 asmenims buvo pareikšti įtarimai už tai, kad jie humanitarinio projekto "**INeedHelpBy**" dėka teikė pagalbą (buvusiems) politiniams kaliniams ir jų šeimoms. Kai kaltinimai buvo pareikšti, šis projektas taip pat dar nėra pripažintas "ekstremistiniu". Baltarusijos žmogaus teisių gynėjai teigia, kad skaičius 229 atspindi tik žinomus atvejus, manoma, kad šis kaltinamų žmonių skaičius gali siekti 700.

2023 m. rugsėjo 7 d. Baltarusijoje įsigaliojo Lukašenkos dekretas, pagal kurį jo diplomatinės atstovybės nebeišduoda **pasų** užsienyje nuolat gyvenantiems baltarusiams. Dekretu taip pat

nustatoma nauja dokumentų išdavimo ir notarinių veiksmų atlikimo Baltarusijos užsienio institucijose tvarka. Nuo šiol įforminti nuosavybės sandorius ir atlikti tam tikras administracines procedūras Baltarusijoje bus galima tik asmeniškai arba remiantis Baltarusijos teritorijoje išduotu įgaliojimu. Ilgalaikėje perspektyvoje tai gali lemti politinėje emigracijoje esančių baltarusių masinį turto nusavinimą. Daugelis iš jų jau yra nuteisti už akių arba jiems yra išskeltos baudžiamosios bylos. Žmonės sako, kad *"jei Baltarusijoje mirs mano tėvai, negalėsiu nuvykti į laidotuves, o mano vaikystės namus pasisavins valstybė"*.

VIASNA duomenimis, 2023 m. po patikrų Baltarusijos pasienyje, įskaitant ir sieną su Rusija, buvo sulaikyti mažiausiai 207 asmenys. Beveik visi jie buvo nuteisti administraciniu areštu arba nubauti pinigineis bandomis už nepriklausomos žiniasklaidos naujienų sklaidą. Mažiausiai 18 sulaikytųjų buvo nuteisti pagal baudžiamuosius straipsnius, 12 iš jų – laisvės atėmimo bausmėmis.

Papildomas spaudimas demokratinėms jėgoms

2024 m. sausio mėn. Lukašenkos tyrimų komitetas inicijavo specialų *in absentia* baudžiamąjį procesą prieš 20 asmenų, kuriuos režimas vadina "Tsichanovskajos analitikais". Tarp šių asmenų – ekspertai, mokslininkai ir visuomenės veikėjai, susiję su demokratinėmis iniciatyvomis. Anot prokuratūros, jie dalyvauja "sąmokse", kurio tikslas – antikonstitucinėmis priemonėmis užgrobti valstybės valdžią Baltarusijos Respublikoje.

Kitas incidentas, tiesiogiai susijęs su demokratinėmis jėgomis tremtyje, tai Naujųjų metų išvakarėse Baltarusijoje 10 minučių užblokuota prieiga prie YouTube kanalo. Tuo buvo siekiama, kad baltarusiai nematytų **Sviantlanos Tsichanovskajos** naujametinio kreipimosi, nors kaip tik tai pritraukė dar daugiau dėmesio. O **Koordinacinės tarybos** (KT) nariams ir jų artimiesiems Baltarusijoje pasisekė mažiau. Jiems 2023 m. lapkričio 20 d. buvo iškelta nauja baudžiamoji byla pagal šešis Baudžiamojo kodekso straipsnius. Nuo 2023 m. lapkričio 28 d.

iki 2023 m. gruodžio 3 d. jų namuose ar registruotose gyvenamosiose vietose buvo atlikta daugiau kaip 130 kratų ir priimtos 145 nutartys areštuoti turtą.

Valymai švietimo srityje

Pastaraisiais mėnesiais ypač didelis spaudimas buvo daromas švietimo sektoriui. Spalio viduryje vykusiame aukšto lygio susitikime Lukašenka pareikalavo, kad universitetų rektoriai ir valstybės tarnautojai visiškai išvalytų šalies švietimo įstaigas nuo darbuotojų, kurie reiškė simpatijas 2020 m. protestams. Vos prieš kelias dienas Lukašenka pareikalavo sudaryti darbo grupę švietimo sistemai ir iki rugsėjo 1 d. patikrinti ir "išpurtyti universitetus". Režimo tikslas – švietimo turinį dar labiau orientuoti į karinį ir patriotinį ugdymą ir imtis veiksmingesnių priemonių, kad gabūs absolventai neišvyktų į užsienio universitetus. Nors protai ir nuteka, Lukašenka teigė nenorįs, kad tokie žmonės po to grįžtų į šalį su „perkreipta mąstysena“. Ir televizijos propagandistų skleidžiami gandai, kad Europos humanitarinis universitetas (EHU) Vilniuje skelbiamas ekstremistiniu, ir mokyklų vadovų atleidimai Vakarų Baltarusijoje, iš kur ypač daug abiturientų išvyksta studijuoti į Lenkijos universitetus, juda ta pačia linkme.

Kita priemonė, kurią pasiūlė švietimo ministras Andrejus Ivavecas pasiūlyta – dar labiau išplėtoti privalomąjį įdarbinimą. Šiuo metu Baltarusijoje nemokamai studijavę universitetų absolventai privalo dvejus metus dirbti paskirtą darbą su galimybe išsipirkti. Šios galimybės būtų atsisakyta, privalomai įdarbinant ir kitas grupes.

Rusijos veiksnys

Ekspertai dažnai pabrėžia, kad rusai Baltarusiją laiko politinių represijų bandymų poligonu. Metodai, kurie pasiteisino Baltarusijoje, vėliau taikomi Rusijoje. Nors Lukašenkos represijos yra "savo gamybos", pastaruoju metu abi sistemos stengiasi sinchronizuoti "ekstremistų" sąrašus. Iki šiol Baltarusijos opozicionieriai vis dar turėjo galimybę pabėgti iš šalies per Rusiją, nes ten teisėsauga jų aktyviai neieškojo. Bendras mechanizmas gali tai pakeisti ir lemti tolesnę Baltarusijos socialinės žiniasklaidos blokadą ar

net religinių grupių (pvz., Jehovos liudytojų Rusijoje) diskriminaciją.

Tačiau svarbiausias "rusiškasis veiksnys" yra nerimą keliantis rusifikacijos augimas. Per pastaruosius dvylika mėnesių tai reiškėsi simboliniais žingsniais, tokiais kaip „Latinkos“ baltarusių kalbos transkripcija lotyniška abėcėle panaikinimu, ar buvusių didvyrių, tokių kaip Kosto Kalinausko, paskelbimas "antibaltarusiškais veikėjais". Buvo paskelbta, kad bus išleistas bendras istorijos vadovėlis, kuris greičiausiai perteiks Rusijos imperinius naratyvus.

Nors rusifikaciją aktyviai remia kai kurie Baltarusijos prorusiški aktyvistai, neabejotina, kad šis procesas vyksta iš viršaus į apačią. Tai ypač jaučiama ekonomikoje ir versle, nes daug įmonių persiorientuoja į Rusijos rinką, dažnai tiesiogiai įsiliedamos į karo pramonę. Tačiau ypač pažeidžiamas yra **kultūros laukas**. Aukšti pareigūnai reikalauja sukurti "bendrą Baltarusijos ir Rusijos kultūrinę erdvę". Dėl bendros "informacinės erdvės" sukūrimo jau susitarta neseniai vykusiame Aukščiausios valstybės tarybos aukšto lygio susitikime 2024 m. sausio pabaigoje. Ten pristatytame trejų metų plane numatytas didelis humanitarinių, kultūrinių ir socialinių klausimų blokas. Planuojama ir abiejų valstybių sąjungos bendros žiniasklaidos būstinė Maskvoje.

Kultūros ir švietimo erdvių kasdienybėje gausu rusifikacijos pavyzdžių. O juk būtent kultūra ir švietimas svarbūs tapatybei išsaugoti ir išlaikyti. Tai psichologinio atsparumo ir baltarusių tautos suverenumo pagrindas. Baltarusių PEN centras pateikė išsamią ataskaitą "Baltarusijos kultūros lauko rusifikacija 2022-2023 m." Joje pateikiami pavyzdžiai iš parodų, koncertų, kino industrijos, literatūros ir kultūrinės atminties projektų. Kai buvo sukurtas "Kultūros ir pramoginių renginių organizatorių registras", kiekvieną planuojamą koncertą ir jo dalyvių lojalumą režimui tikrina ideologai ir teisėsaugos institucijos. Tokį patikrinimą įveikia nedaugelis atlikėjų. Baltarusijos muzikos salėse šiuo metu koncertuoja ideologiškai patikrinti rusų muzikantai.

Rusijai tai šis tas daugiau nei "kultūrinė diplomatija". Nuo Rusijos invazijos į Ukrainą Rusijos valdžios institucijos į propagandą investavo rekordines pinigų sumas. Remiantis ateinančių trejų metų biudžeto įstatymo projekte pateiktais duomenimis, 2023 m. išlaidos valstybinei žiniasklaidai išlaikyti sudarė 122,1 mlrd. rublių. Tai viršija kelių vidutinio dydžio Rusijos regionų biudžetus.

Išvados

Jei ankstesniais dešimtmečiais Baltarusijos režimo vykdomų represijų intensyvumas turėjo tam tikrą cikliškumą, tai nuo 2020 m. jų mastas tik augo. Lukašenka aiškiai pareiškė, kad ketina nubausti visus, kurie prieš ketverius metus išdrįso prieš jį sukilti, o jo saugumo tarnybos vykdo šį nurodymą. Pagrindinė režimo vidaus politikos priemonė išlieka represijos pačia plačiausia prasme, tai kontrolė, draudimai, apribojimai, sekimas, prievarta, bauginimas, bausmės ir pan. O naujausios tendencijos rodo represijų geografinę plėtrą į regionus ir už valstybės sienų.

Režimas nuo savo žmonių „ginasi“ brutalia jėga. Nuo 2020 m. valdžia nepasitiki ne tik politinėmis grupėmis, bet ir visa (pilietine) visuomene. Jų požiūriu, kiekvienas, turintis saviorganizacijos patirties ir ambicijų, yra "potencialiai pavojingas".

Kita vertus, represijų dinamika liudija, kad įvairios saugumo institucijos veikia savarankiškai varžydamosi, kas pasieks geresnį rezultatą. Šioje ataskaitoje pateikiami duomenys, paimti iš žmogaus teisių organizacijų. Tačiau svarbu nepamiršti, kad dauguma šių skaičių remiasi labai konservatyviais vertinimais. Baltarusijoje represijų mastas yra daug didesnis, nei atskleidžia, ar gali atskleisti šie skaičiai.

Deja, galima daryti prielaidą, kad tokios represijos tęsis mažiausiai iki 2025 m. pavasario, t. y. per visą rinkimų laikotarpį, kurį demokratinės jėgos tremtyje vadina "specialiąja operacija valdžiai užsitikrinti". Pastarieji masiniai policijos reidai – Koordinacinės tarybos narių ir "Tsichanovskajos analitikų" bylos, buvusių rinkimų stebėtojų bauginimai, kratos pas buvusius politinius

kalinius ir jų artimuosius rodo, kad rinkimai yra proga režimui dar labiau sustiprinti represijas.

Tai šalies tragedija viršijanti žmonių kančias. Inicijatyvas ir naujoves slopinanti aplinka smarkiai riboja pilietinės visuomenės ir verslo plėtros potencialą. Protų nutekėjimas šalį alina, o kultūros, kalbos ir švietimo rusifikacija mažina Baltarusijos visuomenės nacionalinį atsparumą grobikiškai nusiteikusiai Rytų kaimynei.

Demokratinės jėgos atsidūrė keblioje padėtyje. Jų galimybės daryti tiesioginę įtaką režimui, jį spausti yra labai ribotos. Viena vertus, sutariama, kad svarbiausias jų veiklos prioritetas siekti, kad būtų paleisti politiniai kaliniai. Kita vertus, skirtingos politinės grupės nesutaria, ar jos turėtų derėtis su režimu ir taip jį "vėl legitimuoti". Deja, valdžia nerodo jokio noro pradėti prasmingą dialogą dėl kalinių paleidimo, jų nuomone, nebent kitoje derybų pusėje būtų Vakarai. Lukašenka nori nubausti tuos, kurie bandė jį nuversti, tai asmeninio keršto reikalas. O Aleksejaus Navalno mirtis Rusijoje padrąsins saugumo pajėgas smurtauti dar intensyviau.

Vakarams kyla daug klausimų: ar tikrai jie daro viską, ką gali, kad paremtų represijų aukas ir prisidėtų prie politinių kalinių išlaisvinimo. Navalno mirtis pagrįstai sukėlė visuotinį pasipiktinimą visame pasaulyje. Dingę politiniai kaliniai ir jų mirtys Baltarusijoje taip pat nusipelno deramos reakcijos. Baltarusijos žmonės vertins Vakarų, mūsų politinės sistemos

ir europietišką vertybių patikimumą ne tik pagal mūsų žodžius, bet ir darbus.

Konrad-Adenauer-Stiftung e. V.

Jakob Wöllenstein
Vadovas Belarus Office
European and International Cooperation
www.kas.de

Info.Belarus@kas.de

The text of this work is licensed under the terms of the "Creative Commons Attribution-ShareAlike same conditions 4.0 international", CC BY-SA 4.0 (available at: <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/legalcode.en>)